

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

«Управління розвитком територіальної громади»

(для бакалаврів)

Київ - 2016

Підготовлено доцентом кафедри публічного адміністрування *В.В. Утвенком*

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування (протокол №2 від 01.09. 2016 р.)

Схвалено Вченою Радою Українсько-Азербайджанського інституту соціальних наук і самоврядування Г.А. Алієва (протокол №2 від 06.10. 2016 р.)

Утвенко В. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління розвитком територіальної громади» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. – 52 с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління розвитком територіальної громади» містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст самостійної роботи з дисципліни «Управління розвитком територіальної громади», а також список літератури.

©Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися і займатися науковою роботою. Самостійна робота є основним засобом опанування навчального процесу студентами у вільний від занять час.

Метою самостійної роботи є сприяння якнайглибшому засвоєнню студентами знань з дисципліни «Управління розвитком територіальної громади», ознайомлення їх з основними поняттями дисципліни, поглиблене вивчення теоретичних засад та практичних механізмів в сфері самоврядування та розвитку територіальної громади. Також методичні матеріали передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Управління розвитком територіальної громади» становить приблизно 70 % часу, необхідного для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти та науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень. Зміст самостійної роботи студента з дисципліни «Управління розвитком територіальної громади» визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. У пропонованих методичних рекомендаціях розглядаються форми самостійної роботи студентів, порядок організації та контролю самостійної роботи. Подаються основні питання з курсу дисципліни, питання для самоконтролю, теми рефератів, а також тестові завдання.

У ході вивчення даної дисципліни студенти знайомляться з теоретико-методологічними засадами, предметом, об'єктом, метою, завданням та функціями

дисципліни, розглядають ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування, види територіальних громад, становлення та розвиток територіальних громад у системі місцевого самоврядування в Україні. Важливе місце приділяється управлінському аспекту розвитку територіальних громад та перспективам розвитку місцевого самоврядування в Україні в контексті децентралізації влади та наділення територіальних громад ширшими повноваженнями, в тому числі в бюджетній та фінансовій сферах.

Досвід останніх років й процеси децентралізації, що значною мірою почали впливати на формування національного природного, економічного середовища, виразно показали, що розвиток територіальних громад став новою парадигмою, яка поєднала три аспекти існування людини: охорону довкілля, економічний розвиток та соціальну політику.

Територіальні громади активно формують умови економічного життя, вони стають суб'єктами підприємницької діяльності та беруть активну участь в міжнародній конкурентній боротьбі за залучення капіталу, що вимагає створення сприятливих умов для підприємництва, впровадження інноваційних технологій, забезпечення висококваліфікованою робочою силою. Роль державних, регіональних та муніципальних органів влади полягає в адаптації місцевої економічної системи до сучасних умов економічної діяльності і нових критеріїв розміщення галузей виробництва.

Сучасна модель господарювання територіальних громад вимагає нових управлінських підходів до процесу стратегічного планування майбутнього розвитку та властиво стратегічної моделі управління.

Світовий і європейський досвід переконливо свідчать, що в демократичному суспільстві територіальна організація влади може будуватися лише на основі обов'язкового використання місцевого самоврядування - специфічної форми публічної влади територіальних громад, у рамках якої забезпечується реалізація їх права здійснювати управління в межах відповідних територіальних одиниць, самостійно вирішувати всі питання місцевого значення. Місцеве самоврядування

сьогодні виступає важливим фактором демократизації суспільного життя, децентралізації управління та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства, наближення влади до її джерела — народу, а територіальна громада — основою місцевого самоврядування.

Загальна мета розвитку територіальних громад полягає в покращенні соціально-економічних, гуманітарних та екологічних умов проживання та праці всіх людей — жителів населених пунктів. Цей розвиток має ґрунтуватися на залученні нових, додаткових фінансових ресурсів з різноманітних джерел, прискоренні передачі досвіду та технологій, децентралізації повноважень, зміцненні місцевого потенціалу та партнерства державного й приватного секторів, а також громад в інтересах вдосконалення інфраструктури і соціальних послуг та забезпечення екологічно раціонального управління ними, широкій участі під час прийняття рішень громадських груп та організацій.

Управління територіальною громадою, зазвичай, є процесом оптимізації розвитку складної, соціально-демографічної, економічної, просторової, екологічної містобудівної системи. Процес управління розвитком можна зобразити у вигляді послідовності соціальних, екологічних та економічних завдань.

Соціальні завдання. В умовах демократичного суспільства влада з прагматичних міркувань піклується про свій електорат і перед нею виникає необхідність у розробці та реалізації таких соціальних питань:

- розширення житлового будівництва, зокрема і муніципального;
- підготовка й підвищення кваліфікації мешканців;
- соціального захисту населення.

Будівництво житла, зокрема соціального, за рахунок часткового або навіть повного фінансування з місцевого бюджету зумовлює необхідність таких стратегій управління:

- залучення недержавних інвестицій;
- фінансування будівництва з міського бюджету;

- змішане фінансування будівництва.

Перепідготовка й підвищення кваліфікації та рівня освіти мешканців територіальної громади обумовлює такі управлінські стратегії:

- покращення якості підготовки учнів у навчальних закладах, що належать місту за рахунок збільшення обсягів фінансування з відповідних статей міського бюджету;
- формування всіх видів позабюджетних фондів для перепідготовки і підвищення кваліфікації працездатного населення міста.

Екологічні завдання (збереження природних умов і ефективне використання ресурсів). Екологічні чинники на сьогодні є не менш важливими в процесі управління, аніж соціальні та економічні.

Досить часто перед владою територіальної громади постають проблеми, які пов'язані із забрудненням територій. Виникає потреба в розробці інвестиційних програм, скерованих, передусім, на покращення екологічного стану територій громади. Для прикладу, (у випадку міста) це може бути реконструкція вуличної мережі та опрацювання системи руху, створення оптимальної системи паркування автомобілів, чи сучасної системи обслуговування автотранспорту, розвиток екологічно чистого муніципального транспорту, впровадження системи збору, сортування та знешкодження побутових відходів тощо.

Економічні завдання. Зазвичай, це найголовніше завдання територіальної влади і воно стосується структурної перебудови економіки території з метою покращення показників динаміки економічного розвитку, забезпечення відповідного рівня доходів населення, створення нових робочих місць, ефективного соціального захисту відповідних верств населення. При цьому можуть бути реалізовані (для прикладу) такі інвестиційні програми:

- підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників товарів та послуг;
- створення умов для виходу місцевих виробників на зовнішні ринки;
- диверсифікація галузей економіки територіальної громади;
- промоційна кампанія з підтримки конкурентоспроможності території.

Впровадження основ місцевого самоврядування потребує подальшого правового регулювання діяльності міських та сільських територіальних громад, їх рад, виконавчих комітетів, а також інформаційного забезпечення розвитку місцевого самоврядування.

Отже, методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни «Територіальна громада у системі місцевого самоврядування» спрямовані на те, щоб дати студентам знання теоретичних основ предмету, а також застосування ними здобутих знань, вмінь і навичок на практиці.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ»

Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни
1. Сутність та ознаки територіальної громади як основи місцевого самоврядування
2. Види територіальних громад в Україні
3. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади
4. Еволюція управління розвитком територіальної громади
Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади
5. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади
6. Основні форми діяльності територіальних громад в Україні
7. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті реформування місцевого самоврядування в Україні
8. Сталий розвиток територіальної громади. Ресурсне забезпечення розвитку

територіальної громади.
9.Шляхи удосконалення державного управління розвитком територіальної громади
Разом годин: 120

Зміст
самостійної роботи з
дисципліни

«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ»

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади дисципліни

Тема 1. Сутність та ознаки територіальної громади як основи місцевого самоврядування

1. Сутність територіальної громади.
2. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування.
3. Поняття територіальної громади в нормативно-правових актах України.
4. Вітчизняні та зарубіжні теорії про територіальну громаду.
5. Територіальна громада як складна "кумулятивна" форма суспільної організації.
6. Роль територіальної громади в активному вирішенні соціально-економічних проблем.
7. Підходи до вивчення територіальних спільнот.
8. Головні ознаки територіальної громади.
9. Територіальна громада як суб'єкт підприємницької діяльності у сфері надання громадських послуг.
10. Участь територіальної громади у місцевому самоврядуванні.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняття "Територіальна громада".
2. Яким чином територіальна громада впливає на організацію роботи органів місцевого самоврядування?
3. Покажіть місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування.

4. Яким чином повноваження територіальної громади відображені в Конституції України?
5. Коли був прийнятий статут територіальної громади?
6. Розкрийте сутність територіальної громади як основи місцевого самоврядування.
7. Яку роль відіграє Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" в управлінні розвитком територіальної громади"?
8. Коли була прийнята "Європейська Хартія місцевого самоврядування"?
9. У чому полягають головні ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування?
10. Які об'єднання входять до складу територіальної громади?
11. Яке гарантійне право людини на індивідуальність забезпечує територіальна громада?
12. У чому полягає почуття співпричетності залучення громадян у жителів територіальної громади?
13. У чому полягає роль територіальної громади як суб'єкта фінансово-кредитних відносин?
14. Назвіть головні фактори конституційно-правової інституалізації територіальних громад.
15. Що є елементами місцевих співтовариств згідно з зарубіжними дослідженнями?

Теми рефератів:

1. Поняття територіальної громади як основи місцевого самоврядування.
2. Місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування.
3. Законодавство України "Про територіальну громаду" в системі місцевого самоврядування.
4. Управління розвитком територіальної громади в вітчизняних нормативно-правових актах.
5. Ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого

самоврядування.

6. Роль територіальної громади в активному вирішенні соціально-економічних проблем міст і сіл України.

7. Територіальна громада як суб'єкт підприємницької діяльності.

8. Територіальна громада як первинний системоутворюючий елемент локальної демократії.

Тестові завдання:

I. Зовнішньо формальним виразом асоціацій мешканців певних населених пунктів є:

є:

а) територіальні громади;

б) територіальні спільноти жителів, які об'єднують у сутнісному (потреби, інтереси), змістовному виразі (функціонально-цільова активність), формальному виразі (правові, інші норми, структури управління тощо) діяльність індивідів, груп, колективів, підприємств, установ, організацій, соціально-економічну інфраструктуру;

в) обидві відповіді правильні;

г) правильних відповідей немає.

II. Територіальною громадою є:

а) сукупність жителів об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають адміністративний центр;

б) сукупність громадян України, котрі спільно проживають у міському чи сільському поселенні, мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус;

в) обидві відповіді правильні;

г) правильних відповідей немає.

III. Місцеве самоврядування - це:

а) право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в інтересах місцевого

населення у межах Конституції і законів;

б) право територіальної громади села, жителів кількох сіл та міста обирати власні представницькі органи, які будуть керувати комунальним господарством та вирішувати соціально-економічні питання територіальної громади;

в) обидві відповіді правильні;

г) правильних відповідей немає.

IV. За своєю сутністю територіальна громада являє собою:

а) такий колектив людей, в якому міжособистісні відносини зумовлені громадсько-ціннісним та особистісно значущим змістом спільної діяльності - вирішення питань місцевого значення;

б) первинний суб'єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень;

в) обидві відповіді правильні;

г) правильних відповідей немає.

V. За змістом територіальна громада являє собою:

а) такий колектив людей, в якому міжособистісні відносини зумовлені громадсько-ціннісним та особистісно значущим змістом спільної діяльності - вирішення питань місцевого значення;

б) первинний суб'єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень;

в) обидві відповіді правильні;

г) правильних відповідей немає.

VI. За формою територіальна громада - це:

а) такий колектив людей, в якому міжособистісні відносини зумовлені громадсько-ціннісним та особистісно значущим змістом спільної діяльності - вирішення питань місцевого значення;

б) первинний суб'єкт місцевого самоврядування, основний носій його функцій і повноважень;

в) вид територіальної спільності, утвореної з поміж жителів (громадян України,

іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців, вимушених переселенців), відповідних адміністративно-територіальних одиниць (сіл, добровільно об'єднаних у спільноту громаду кількох сіл, селищ, міст), які постійно або переважно мешкають у їх межах, володіють у них певною нерухомістю, сплачують комунальні податки).

VII. Головними елементами місцевих співтовариств згідно з зарубіжними дослідженнями є:

- а) населення, територіальна база, взаємозалежність спеціалізованих частин співтовариства і поділ праці в ньому;
- б) спільна культура та соціальна система, що інтегрують діяльність його членів, усвідомлення жителями єдності і належності до спільного товариства;
- в) можливість діяти на корпоративних засадах до вирішення місцевих проблем;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

VIII. Згідно з комплексним (системним) підходом територіальна громада визначається як:

- а) історично утворена спільнота людей, що характеризуються спільністю традицій, культури, незалежністю до комуни;
- б) як сукупність соціальних взаємодій, інтеракцій між індивідами;
- в) спільний (колективний) споживач;
- г) як виробник та забезпечувач громадських послуг;
- г) як інструмент, що здатний впливати на місцеве суспільне життя, своєю владою репрезентувати місцеве населення, а також наділяти його певними повноваженнями;
- д) правильні відповіді "а" - "в";
- е) правильні відповіді "г" і "д";
- є) усі відповіді правильні.

IX. Екологічний підхід передбачає:

- а) вивчення спільноти як певної спільності у природно-географічному просторі

(просторове розміщення, вплив природних факторів на характер діяльності та зворотній вплив, взаємозв'язки в середині спільноти та іншими спільнотами);

б) опис спільноти як місця (розгляд питання якості життя, соціальний мікроклімат) тощо;

в) вивчення спільноти як певного способу життя, при цьому акцент робиться на описі загальнокультурних характеристик;

г) правильні відповіді "а" і "б";

г) правильні відповіді "б" і "в";

д) правильні відповіді "а" і "г";

е) усі відповіді правильні.

Х. Умовами для здійснення самоврядування є:

а) населення;

б) жителі;

в) територія проживання;

г) колективні потреби (інтереси);

г) правильні відповіді "а" і "б";

д) правильні відповіді "в" і "г";

е) усі відповіді правильні.

ХІ. До головних ознак територіальних громад належать:

а) населення - спільність фізичних осіб;

б) склад та критерії членства в них;

в) соціальна взаємодія (сусідські відносини, спільні правила і норми поведінки, спільне врядування, громадські послуги, організація, взаємозв'язок у виробничій сфері тощо);

г) економічна (цивільна та фінансова) правосуб'єктність територіальної громади;

г) наявність соціально-побутових інтересів;

д) правильні відповіді "а" - "в";

е) правильні відповіді "г" - "д";

є) усі відповіді правильні.

ХІІ. До спільних інтересів територіальних громад належать:

- а) задоволення соціальних та комунікативно-побутових потреб;
- б) задоволення локально-культурологічних потреб;
- в) територія проживання;
- г) колективні потреби (інтереси);
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "в" і "г";
- е) усі відповіді правильні.

Література [1; 2; 5; 7; 8; 14-17; 20; 22]

Тема 2. Види територіальних громад в Україні

1. Питання про види територіальних громад у вітчизняній літературі.
2. Види територіальних громад у зарубіжній літературі.
3. Зв'язок понять "територіальна громада" та "територіальна" спільність.
4. Основні види територіальних громад.
5. Територіальна громада як інститут громадянства та громадянського суспільства.
6. Відмінність територіальних громад від національно-територіальних утворень.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні види територіальних громад.
2. У чому полягає зв'язок понять "територіальна громада" та "територіальна спільність"?
3. Які ви знаєте основні види територіальних громад згідно з українським законодавством?
4. Що таке первинні соціальні колективи?
5. Розкрийте сутність поняття "громада".
6. Що таке територія?
7. Охарактеризуйте роль територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.
8. Що є регіонами згідно з Європейською Хартією про місцеве самоврядування?
9. Назвіть основні види територіальних громад в державах ЄС.

10. Які основні види територіальних громад існують в США?

Теми рефератів:

1. Види територіальних громад в Україні.
2. Види територіальних громад у зарубіжній літературі.
3. Відмінність територіальних громад від національно-територіальних утворень.
4. Основні та факультативні територіальні громади.
5. Роль територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення.
6. Види територіальних громад в зарубіжних країнах.

Тестові завдання:

I. Вітчизняними авторами територіальні колективи розглядалися:

- а) в рамках населеного пункту (місто, село, селище);
- б) в межах адміністративно-територіальних одиниць (районів, областей);
- в) у межах великих економічних районів;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

II. Первинними територіальними колективами є:

- а) село, селище, місто без районного значення;
- б) район, округа, область;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

III. До регіональних територіальних колективів належать:

- а) село, селище, місто без районного значення;
- б) район, округа, область;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

IV. Наднаціональний характер територіальної громади полягає в тому, що:

- а) територіальна громада як публічно-владний суб'єкт не будується за територіальним принципом;
- б) територіальна громада як публічно-владний суб'єкт не будується за національним принципом;
- в) територіальна громада як публічно-владний суб'єкт не будується за етнічним принципом;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

V. Етнічний характер територіальної громади полягає в тому, що:

- а) територіальна громада як публічно-владний суб'єкт не будується за територіальним принципом;
- б) територіальна громада як публічно-владний суб'єкт не будується за національним принципом;
- в) територіальна громада як публічно-владний суб'єкт не будується за етнічним принципом;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

VI. Соціальною основою самоврядних територій є:

- а) територіальний колектив;
- б) комуна;
- в) громада;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

VII. До основних територіальних громад належать:

- а) місто, район, село, селище;
- б) мікрорайон, квартал, вулиця, будинок;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

VIII. До факультативних територіальних громад належать:

- а) місто, район, село, селище;
- б) мікрорайон, квартал, вулиця, будинок;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

IX. Згідно з Європейською Хартією місцевого самоврядування регіонами є:

- а) місто, район, село, селище;
- б) мікрорайон, квартал, вулиця, будинок;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

Література [1; 2; 5; 7; 14-17; 20; 22]

Тема 3. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади

1. Управління розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження.
2. Методологія дослідження управління розвитком територіальної громади.
3. Нормативно-правові засади управління розвитком територіальної громади.
4. Основні концепції управління розвитком територіальної громади.
5. Управління соціально-економічним розвитком територіальної громади як об'єкт наукового дослідження.
6. Типи синергетичних досліджень управління розвитком територіальної громади.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність процесу управління розвитком територіальної громади.
2. Назвіть основні нормативно-правові акти, що регулюють процес управління розвитком територіальної громади.

3. Назвіть основні концепції розвитку територіальної громади.
4. Які ви знаєте основні наукові теорії про місцеве самоврядування?
5. Хто був представником державницької теорії про місцеве самоврядування?
6. У чому полягають синергетичні засади державного управління в умовах реформування?
7. Проаналізуйте соціальний розвиток як процес.
8. Які Ви знаєте типи синергетичних досліджень управління розвитком територіальних громад?
9. У чому полягала сутність теорії дуалізму муніципального управління?
10. Проаналізуйте вплив західних теорій на Україну.
11. У чому полягає сутність теорії соціального обслуговування?
12. Які ви знаєте основні теорії місцевого самоврядування, що поширені в Україні?
13. У чому полягає державницький підхід?
14. Охарактеризуйте муніципальний підхід у місцевому самоврядування.

Теми рефератів:

1. Теоретичні основи управління розвитком територіальної громади.
2. Управління соціально-економічним розвитком територіальної громади.
3. Основні теорії територіальної громади.
4. Основні концепції управління розвитком територіальної громади.
5. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування.
6. Сучасні концепції самоврядування територіальної громади.
7. Основні концепції територіальних громад в країнах Західної Європи в другій половині ХХ ст.
8. Теорія дуалізму муніципального управління.

Тестові завдання:

I. Соціальний розвиток як процес характеризується:

- а) незворотністю;
- б) спрямованістю;

- в) закономірністю;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

II. До основних типів синергетичних досліджень управління розвитком територіальної громади належать:

- а) самозародження організації;
- б) підтримка оптимального рівня;
- в) вдосконалення та відтворення організації;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

III. До головних умов здійснення управління розвитком територіальних громад під час реформ належать:

- а) відкритість системи;
- б) наявність початкового відхилення від рівноваги;
- в) узгодженість усіх процесів;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

IV. Знайдіть неправильну відповідь. Правові засади управління розвитком територіальної громади регулюються:

- а) Законом України “Про державну службу”;

- б) Конституцією України;
- в) Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”;
- г) Законом України “Про державні соціальні стандарти та соціальні гарантії”;
- г) Законом України “Про органи самоорганізації населення”.

V. Теорію природних прав вільної громади представляли:

- а) Е. Мейер;
- б) Б. Чичерін;
- в) О. Ресслер;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

VI. Яку наукову теорію місцевого самоврядування представляв Михайло Драгоманов?

- а) теорію природних прав вільної громади;
- б) господарську теорію місцевого самоврядування;
- в) державницьку теорію місцевого самоврядування;
- г) соціально-класову теорію місцевого самоврядування;
- г) громадівську теорію місцевого самоврядування;
- д) федеральну теорію народного суверенітету.

VII. Яка теорія територіальної громади була пануючою на Заході після Другої Світової війни?

- а) теорія соціального обслуговування;
- б) теорія дуалізму муніципального управління;
- в) конституційна теорія територіальних громад;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

VIII. Теорія соціального обслуговування набула найбільшого поширення в:

- а) Сполучених Штатах Америки;
- б) Франції;
- в) Німеччині;
- г) Італії;
- г) Великобританії;
- д) Канаді;
- е) Іспанії.

IX. Сутність теорії дуалізму муніципального управління полягає в тому, що:

- а) муніципальні органи, здійснюючи відповідні управлінські функції, виходять за межі місцевих інтересів, і відповідно повинні діяти як інструмент державної адміністрації;
- б) органи місцевого самоврядування є незалежними від держави;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

X. Які підходи місцевого самоврядування є поширеними в Україні?

- а) державницький підхід;
- б) муніципальний підхід;
- в) соціальний підхід;
- г) аналітичний підхід;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "в" і "г";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

Література [1; 2; 7; 9; 14-17; 23; 27; 28]

Тема 4. Еволюція управління розвитком територіальної громади

1. Сільська громада в Україні в добу Київської Русі.
2. Міська і волосна громади та їхні органи.
3. Територіальна громада в правовій системі Великого князівства Литовського та королівства Польського.

4. Структура територіальних громад та їх керівники. Управління розвитком територіальних громад.
5. Соціально-політичні умови та козацькі традиції територіальної громади Запорозької Січі.
6. Розвиток територіальних громад в Гетьманській державі. Органи влади та управління в містах Гетьманщини за Магдебурзьким правом.
7. Територіальна громада на українських землях в умовах наступу Російської імперії на самоврядування України.
8. Особливості управління розвитком територіальних громад Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття в ХІХ - на початку ХХ ст.
9. Революційна ситуація в Україні та організація діяльності органів місцевого самоврядування в період Української Центральної ради.
10. Територіальна громада в Україні в добу Гетьманату П. Скоропадського та Директорії УНР.
11. Західноукраїнська Народна Республіка та її органи місцевого самоврядування.
12. Територіальна громада на західноукраїнських землях у складі Другої Речі Посполитої, Чехословацької республіки і Румунської монархії.
13. Розвиток територіальних громад в Українській РСР (20-80 ті рр. ХХ ст.).
14. Особливості управління розвитком територіальних громад в сучасній Україні. Процес створення об'єднаних територіальних громад в 2016 р.

Питання для самоконтролю:

1. Вкажіть правову та територіальну основу сільської громади в період Київської Русі.
2. Хто керував територіальними громадами України в Литовсько-Польську добу?
3. Охарактеризуйте структуру сільської територіальної громади в Україні в період Речі Посполитої?
4. Дайте порівняльну характеристику сільської, міської та козацької громад в період Речі Посполитої.

5. Покажіть еволюцію управління розвитком територіальної громади в Українській козацькій державі в другій половині XVII ст.
6. Дайте порівняльну характеристику управління розвитком територіальних громад в Наддніпрянській та Західній Україні в XIX - на початку XX ст.
7. Проаналізуйте роль земств в організації територіальної громади.
8. Розкрийте структуру територіальної громади в Україні в добу Гетьманату Павла Скоропадського.
9. Чим відрізнялася структура територіальної громади в Україні в добу Гетьманату та Директорії УНР?
10. Висвітліть характерні особливості процесу формування територіальної громади в Західноукраїнській Народній Республіці.
11. Порівняйте структуру органів місцевого самоврядування в Радянській Україні та на Західноукраїнських землях.
12. Які органи влади керували розвитком територіальних громад України в радянську добу?
13. Яким чином впливали територіальні громади на вирішення проблем місцевого значення в період "перебудови"?
14. Висвітліть еволюцію розвитку територіальних громад та системи місцевого самоврядування в умовах незалежності України.

Теми рефератів:

1. Територіальна громада в період Київської Русі.
2. Розвиток територіальних громад в період входження українських земель до складу Великого князівства Литовського і Королівства Польського.
3. Управління розвитком територіальної громади в період Козацько-Гетьманської держави.
4. Органи управління в територіальних громадах в період входження українських земель до складу Російської та Австро-Угорської імперій.
5. Управління розвитком територіальної громади в Україні в добу Центральної Ради.

6. Розвиток територіальної громади в Україні в період Української держави Павла Скоропадського та Директорії УНР.

7. Розвиток територіальної громади в Західній Україні в міжвоєнний період (20-30-ті рр. XX ст.).

8. Територіальна громада в Україні в Радянську добу.

Тестові завдання:

I. Знайдіть неправильну відповідь. До основних типів землеволодіння в добу Київської Русі належали:

- а) вільне селянське землеволодіння;
- б) княже землеволодіння;
- в) боярське землеволодіння;
- г) ухадницьке землеволодіння;
- г) монастирське землеволодіння.

II. До органів територіальної громади в добу Київської Русі належали:

- а) староства;
- б) віче;
- в) з'їзди;
- г) громади;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "в" і "г";
- е) усі відповіді правильні.

III. Знайдіть неправильну відповідь. Запроваджене в містах України магдебурзьке право передбачало:

- а) власне судочинство;
- б) систему місцевого самоврядування;
- в) власну фіскальну систему;
- г) власні військові формування.

IV. На чолі сільських громад XIV - середини XVII ст. стояли:

- а) сільські старости;

- б) вийти;
- в) сільські отамани;
- г) представник князівської чи королівської влади.

V. На чолі сільських громад у Лівобережній Україні з середини XVII - до кінця XVIII ст. стояли:

- а) сільські старости;
- б) вийти;
- в) сільські отамани;
- г) представник козацької адміністрації.

VI. Знайдіть неправильну відповідь. До головних функцій сільських громад в Російській імперії у XIX - на початку XX ст. належали:

- а) адміністративна;
- б) фіскальна;
- в) судова;
- г) поліцейська;
- г) поземельна.

VII. Згідно з проектом М. Грушевського Україна мала поділитися на:

- а) 12 земель;
- б) 15 земель;
- в) 20 земель;
- г) 25 земель;
- г) 30 земель;
- д) 32 землі;
- е) 40 земель.

VIII. У період Гетьманату Павла Скоропадського органами місцевого самоврядування в Україні були:

- а) земські та міські управи;
- б) міські думи;
- в) місцеві конгреси;

- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

ІХ. У період Директорії УНР засади місцевого самоврядування в Україні відображав:

- а) Закон "Про місцеві конгреси і ради трудового народу";
- б) Закон "Про основні засади місцевого самоврядування";
- в) Закон "Про вибори до губернських та місцевих рад";
- г) Закон "Про вибори до органів місцевого самоврядування";
- г) правильних відповідей немає.

Х. Органами місцевого самоврядування в добу Директорії УНР були:

- а) повітові конгреси трудового народу;
- б) губернські та повітові думи народних депутатів;
- в) губернські конгреси трудового народу;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

ХІ. До органів місцевого самоврядування в добу Директорії мав обиратися 1 представник від:

- а) 500 чол.;
- б) 1 тис. чол.;
- в) 2 тис. чол.;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

ХІІ. У період перебування Закарпаття в складі Чехословаччини (1919-1939 рр.)

головою сільської громади був:

- а) сільський староста;
- б) сільський голова;
- в) нотар;
- г) сільський війт;
- г) газда.

Література [3; 4; 6; 7; 11; 12; 16; 18; 19; 24; 25]

Змістовий модуль 2. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади

Тема 5. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади

1. Сучасні тенденції управління розвитком територіальної громади.
2. Суб'єкт-об'єктні характеристики управління розвитком територіальної громади.
3. Організаційно-функціональний аналіз управління розвитком територіальної громади.
4. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади.
5. Відмінності у системі управління соціально-економічним та гуманітарним розвитком місцевого самоврядування та органів державної влади.
6. Управління розвитком людського потенціалу територіальних громад.
7. Зарубіжний досвід діяльності органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягають відмінності в управлінні розвитком територіальної громади з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування?
2. Вкажіть сучасні тенденції управління розвитком територіальної громади.
3. Назвіть головні форми впливу територіальної громади органів місцевого самоврядування на управління соціально-економічним розвитком через фінансову систему.

4. Проаналізуйте роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади.
5. Що таке суб'єкт-об'єктні характеристики управління розвитком територіальної громади?
6. Вкажіть головні інтегруючі ознаки територіальної громади.
7. Які Ви знаєте основні групи соціальних факторів?
8. Назвіть основні функції територіальної громади.
9. Які Ви знаєте управлінські функції територіальної громади.
10. Проаналізуйте європейський досвід діяльності органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади.
11. У чому полягає розмежування сфер компетенції центральних та місцевих органів виконавчої влади?
12. Висвітліть характерні особливості взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо управління розвитком територіальної громади.

Теми рефератів:

1. Практичні механізми управління розвитком територіальної громади.
2. Сучасний стан управління розвитком територіальної громади.
3. Відмінності у системі управління соціально-економічним розвитком місцевого самоврядування та органів державної влади.
4. Відмінності у системі управління гуманітарним розвитком місцевого самоврядування та органів державної влади.
5. Інтегруючі ознаки територіальної громади.
6. Управлінські функції територіальної громади.

Тестові завдання:

I. До групи соціальних факторів управління розвитком територіальної громади належать:

- а) фактори, що діють в соціальних сферах та задовольняють основні потреби людини;
- б) фактори, що діють у тих соціальних сферах територіальних громад, що

задовольняють соціальні потреби людини (наприклад, охорона здоров'я, соціальне забезпечення);

в) фактори, пов'язані із самореалізацією людини як творчої особистості;

г) правильні відповіді "а" і "б";

г) правильні відповіді "б" і "в";

д) правильні відповіді "а" і "в";

е) усі відповіді правильні.

II. Роль органів місцевого самоврядування в управлінні розвитком територіальної громади пов'язана з:

а) розробкою програм соціально-економічного та гуманітарного розвитку територіальної громади;

б) прийняттям місцевого бюджету;

в) призначенням керівників комунальних підприємств;

г) соціальним захистом населення;

г) правильні відповіді "а" і "б";

д) усі відповіді правильні;

е) правильних відповідей немає.

III. До основних форм впливу територіальних громад органів місцевого самоврядування на управління соціально-економічним розвитком через фінансову систему належить те, що:

а) до фінансової системи органів місцевого самоврядування залучається значна частина валового внутрішнього продукту;

б) місцеві фінанси є фіскальним інструментом, який забезпечує ресурсами органи місцевого самоврядування;

в) фінанси місцевого самоврядування є інструментом забезпечення соціальних послуг;

г) місцеві фінанси є інструментом забезпечення соціального регулювання;

г) правильні відповіді "а" і "б";

д) правильні відповіді "в" і "г";

е) усі відповіді правильні;

є) правильних відповідей немає.

IV. Виконавчими органами обласних та районних рад є:

- а) департаменти та управління відповідних рад;
- б) виборні обласні та районні голови зі своїми урядами;
- в) департаменти та управління обласних і районних державних адміністрацій;
- г) обласні та районні державні адміністрації;
- г) призначувані Адміністрацією Президента України обласні та районні голови;
- д) правильні відповіді "а" і "б";
- е) правильні відповіді "в" і "г";
- є) усі відповіді правильні;
- ж) правильних відповідей немає.

V. Знайдіть неправильну відповідь. Видатки муніципальних бюджетів органів місцевого на соціальну сферу не включають:

- а) фінансування освіти;
- б) фінансування охорони здоров'я;
- в) фінансування культури;
- г) фінансування підприємств комунальної власності;
- г) фінансування засобів масової інформації;
- д) фінансування фізичної культури і спорту.

VI. Формування системи управління комунальними підприємствами спрямовано на:

- а) захист прав власності територіальних громад щодо переданого на правах повного господарського відання комунальним підприємствам майна;
- б) встановлення чіткого розмежування відповідальності засновників і керівників комунальних підприємств;
- в) удосконалення форм і методів господарської діяльності комунальних підприємств;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";

д) правильні відповіді "а" і "в";

е) усі відповіді правильні.

VII. Фінансове планування в комунальних підприємствах починається з:

а) визначення напрямів використання коштів;

б) визначення грошових надходжень;

в) визначення джерел надходження коштів;

г) визначення обсягу прибутків, що очікується.

Література [1; 2; 7; 9; 13-17; 23; 27-29]

Тема 6. Основні форми діяльності територіальних громад в Україні

1. Специфіка форм діяльності територіальних громад.

2. Залежність форм діяльності територіальних громад від місцевого самоврядування та волевиявлення громадян.

3. Форми безпосереднього волевиявлення громадян.

4. Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування.

5. Принципи проведення місцевих референдумів.

6. Особливості проведення місцевих та регіональних виборів в Україні.

7. Особливості проведення місцевих виборів в США, Франції, Швейцарії, Італії, Німеччині, Польщі.

8. Роль Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" у виробленні функцій територіальних громад.

9. Функції територіальних громад.

10. Функції представницьких органів місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні форми безпосереднього волевиявлення громадян.

2. Яка стаття Конституції України регулює проведення референдумів територіальними громадами?

3. Назвіть основні принципи проведення місцевих референдумів.

4. Вкажіть головні стадії проведення місцевих референдумів.

5. Яким чином поділяються референдуми за суб'єктами?
6. Дайте класифікацію референдумів за часом проведення.
7. Висвітліть характерні особливості проведення місцевих та регіональних референдумів.
8. Дайте поділ референдумів за часом проведення.
9. Яким чином проводяться громадянські слухання?
10. Розкрийте особливості проведення місцевих референдумів у зарубіжних країнах.
11. Назвіть основні функції представницьких органів місцевого самоврядування.
12. Що розуміють під функціями місцевого самоврядування?
13. Дайте класифікацію функцій територіальної громади.
14. У чому полягає політична функція територіальних громад?
15. Який комплекс економічних питань місцевого значення вирішує територіальна громада?
16. Яким чином формуються бюджетні та позабюджетні кошти територіальних громад?
17. У чому полягає інформаційна функція територіальних громад?

Теми рефератів:

1. Статус територіальної громади як суб'єкта місцевого самоврядування.
2. Форми діяльності територіальних громад.
3. Місцеві референдуми як форми безпосередньої демократії в органах місцевого самоврядування.
4. Місцеві референдуми як форми діяльності територіальних громад.
5. Механізми відкликання депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування.
6. Функції територіальних громад.
7. Регіональні особливості виконання функцій територіальними громадами.
8. Значення Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" у виробленні функцій територіальних громад.
9. Функції органів місцевого самоврядування згідно з українським

законодавством.

10. Зарубіжний досвід виконання територіальними громадами власних функцій.

Тестові завдання:

I. Знайдіть неправильну відповідь. Основними формами безпосереднього виявлення громадян є:

- а) місцеві вибори та референдуми;
- б) загальні збори громадян за місцем їхнього проживання;
- в) місцеві ініціативи та громадянські слухання;
- г) фінансування місцевих виборів;
- г) відкликання депутатів і посадових осіб органів місцевого самоврядування.

II. Місцеві референдуми - це:

- а) форма безпосередньої прямої локальної (місцевої) демократії, здійснення місцевої публічної влади безпосередньо територіальними громадами в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- б) вища форма безпосереднього виявлення територіальної громади щодо вирішення питань місцевого значення;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

III. Яка стаття Конституції України регулює проведення референдумів територіальними громадами?

- а) 108 стаття;
- б) 120 стаття;
- в) 130 стаття;
- г) 143 стаття;
- г) 150 стаття;
- д) 160 стаття.

IV. Знайдіть неправильну відповідь. До головних принципів проведення місцевих референдумів належать:

- а) принцип загальності;

- б) принцип рівності;
- в) прямий характер участі громадян;
- г) таємність виборів;
- г) контроль за волевиявленням громадян.

V. До головних стадій проведення місцевих референдумів належать:

- а) призначення місцевого референдуму;
- б) утворення територіальної одиниці з проведення референдуму;
- в) утворення органів (комісій) з проведення референдуму;
- г) складання списків громадян;
- г) агітація;
- д) голосування;
- е) визначення результатів місцевого референдуму.

VI. За суб'єктами місцеві вибори поділяються на:

- а) вибори депутатів сільських, селищних, міських, районних у містах, районних та обласних рад;
- б) вибори сільських, селищних, міських голів;
- в) чергові, позачергові, повторні;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

VII. За часом проведення місцеві вибори бувають:

- а) вибори депутатів сільських, селищних, міських, районних у містах, районних та обласних рад;
- б) вибори сільських, селищних, міських голів;
- в) чергові, позачергові, повторні;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";

- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

VIII. Регіональні вибори великого масштабу передбачають кількість виборців не менш ніж:

- а) 200 тис.;
- б) 500 тис.;
- в) 1 млн.;
- г) 1,5 млн.;
- г) 2 млн.

IX. За характером кінцевого результату місцеві вибори поділяються на:

- а) імперативні;
- б) консультативні;
- в) громадські;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

X. Під функціями представницьких органів місцевого самоврядування розуміють:

- а) основні, найбільш загальні і постійні напрями та види муніципальної діяльності, що виражають волю та інтереси відповідних територіальних громад та забезпечують здійснення ними відповідних взаємовідносин з підприємствами, установами, організаціями, розташованими на території муніципального утворення, з державними органами, громадськими об'єднаннями та громадянами в межах повноважень, наданих чинним законодавством;
- б) основні напрями муніципальної діяльності статутно оформлених структур і органів, діяльність самого населення місцевої територіальної одиниці з управління місцевими справами, основні сторони його соціально-політичного призначення;

- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

XI. Функціями місцевого самоврядування називають:

- а) основні, найбільш загальні і постійні напрями та види муніципальної діяльності, що виражають волю та інтереси відповідних територіальних громад та забезпечують здійснення ними відповідних взаємовідносин з підприємствами, установами, організаціями, розташованими на території муніципального утворення, з державними органами, громадськими об'єднаннями та громадянами в межах повноважень, наданих чинним законодавством;
- б) основні напрями муніципальної діяльності статутно оформлених структур і органів, діяльність самого населення місцевої територіальної одиниці з управління місцевими справами, основні сторони його соціально-політичного призначення;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

XII. Знайдіть неправильну відповідь. До головних функцій територіальних громад в контексті впливу на місцеве самоврядування належать:

- а) основні напрями і види діяльності щодо здійснення права громадян на участь в місцевому самоврядуванні;
- б) охоплення основних сторін їхньої соціальної спрямованості та призначення щодо реалізації завдань, які входять до кола питань місцевого значення;
- в) відображення недержавної природи муніципальної демократії;
- г) організація збирання місцевих і державних податків та зборів;
- г) надання відповіді на питання, чим повинні займатися органи місцевого самоврядування;
- д) надання характеристики матеріального змісту їхньої діяльності.

XIII. До основних функцій територіальних громад належать:

- а) господарська та управлінська;
- б) контролююча;
- в) соціальна та культурологічна;

- г) політична;
- г) судова;
- д) організація акцій непокори владним структурам;
- е) проведення місцевих і загальнодержавних референдумів;
- є) правильні відповіді "а" і "б";
- ж) правильні відповіді "в" - "д";
- з) правильні відповіді "е" і "є";
- и) усі відповіді правильні.

XIV. Політична функція територіальних громад має прояв:

- а) у забезпеченні реалізації громадянами - членами територіальних громад конституційного права брати участь в управлінні державними і громадськими справами;
- б) у прагненні представити різноманітні інтереси населення за місцем проживання;
- в) політична функція територіальних громад розкривається у ході проведення місцевих референдумів;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

XV. Знайдіть неправильну відповідь. Соціальна функція територіальної громади полягає в:

- а) соціальному забезпеченні та соціальному захисті населення;
- б) охороні здоров'я;
- в) організації фізичної культури та спорту;
- г) підтримці національної та регіональної безпеки;
- г) побутовому обслуговуванні населення;
- д) духовній сфері.

Література [1; 2; 6-8; 14-16; 23; 26]

Тема 7. Тенденції розвитку територіальних громад в контексті

реформування місцевого самоврядування в Україні

- 1.Формування системи місцевого самоврядування як одного з найважливіших завдань становлення державності в Україні.
- 2.Місцеве самоврядування як багатовекторне явище.
- 3.Основні проблеми в організації роботи територіальних громад.
- 4.Шляхи вирішення цих проблем.
- 5.Напрямки вдосконалення роботи територіальних громад у контексті реформування місцевого самоврядування в Україні.
- 6.Реформування нормативно-правової бази як одна з головних проблем територіальних громад.
- 7.Проблема децентралізації управління та управління розвитком територіальної громади.
- 8.Створення об'єднаних територіальних громад у 2016 р.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає сутність місцевого самоврядування як багатовекторного явища?
2. Розкрийте основні форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування.
3. Що таке петиції?
4. Проаналізуйте роль людського фактору в муніципальному житті міст України.
5. Вкажіть основні напрямки вдосконалення роботи територіальних громад у контексті розвитку місцевого самоврядування.
6. Яким чином здійснюється в Україні формування муніципальної економіки?
7. Виділіть головні складові муніципальної економіки.
8. Що таке комунальна (муніципальна власність)?
9. Які нормативно-правові акти гарантують права та свободи територіальних громад?
- 10.Проаналізуйте Європейський досвід організації діяльності територіальних громад.

11. Дайте порівняльну характеристику досвіду організації діяльності територіальних громад в США та Канаді.

12. Висвітліть Австралійський досвід організації діяльності територіальних громад.

Теми рефератів:

1. Основні тенденції становлення територіальних громад та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні.

2. Роль людського фактору в муніципальному житті міст України.

3. Формування в Україні муніципальної економіки.

4. Гарантованість прав і свобод територіальних громад.

5. Зарубіжний досвід організації діяльності територіальних громад.

6. Проблема децентралізації влади в Україні та розвиток територіальних громад.

Тестові завдання:

I. Місцеве самоврядування як багатовекторне явище охоплює:

- а) організаційно-політичне;
- б) економічне;
- в) соціально-культурне поле;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

II. Знайдіть неправильну відповідь. До основних форм участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування належать:

- а) індивідуальне та колективне звернення до органів та посадових осіб;
- б) громадські роботи з благоустрою території населених пунктів;
- в) надання послуг соціально-незахищеним категоріям;
- г) самооподаткування;
- г) участь у роботі муніципальних органів;
- д) участь у справах оборони.

III. Петиціями є:

- а) індивідуальне та колективне звернення до органів та посадових осіб;
- б) громадські роботи з благоустрою території населених пунктів;
- в) надання послуг соціально-незахищеним категоріям;
- г) самооподаткування;
- г) участь у роботі муніципальних органів;
- д) участь у справах оборони.

IV. Знайдіть неправильну відповідь. До організаційних змін, які потребують вдосконалення технологічної форми діяльності технологічної форми діяльності в місцевому самоврядуванні територіальних громад, можна віднести:

- а) суб'єктні та інвестиційні зміни;
- б) необхідність оформлення правового статусу комунальної (муніципальної) власності як однієї з економічних основ місцевого самоврядування;
- в) проблема створення муніципальної фінансової інфраструктури;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

V. До основних проблем вдосконалення нормативно-правової бази місцевого самоврядування належать:

- а) суб'єктні та інвестиційні зміни;
- б) необхідність оформлення правового статусу комунальної (муніципальної) власності як однієї з економічних основ місцевого самоврядування;
- в) проблема створення муніципальної фінансової інфраструктури;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні.

VI. Фінансова інфраструктура територіальних громад охоплює:

- а) дотації, субсидії, субвенції;
- б) фондовий ринок;
- в) муніципальні позики, інвестиційні компанії;
- г) центри ділового міжрегіонального і міжміського співробітництва;
- г) допоміжні муніципальні структури (аудиторські фірми, аукціонні центри, лізингові компанії, рієлторські контори);
- д) рекламно-інформаційні та поліграфічні центри.

Література [1; 2; 7; 9; 14-16; 23; 26; 29; 30]

Тема 8. Сталий розвиток територіальної громади. Ресурсне забезпечення розвитку територіальної громади.

1. Принципи сталого розвитку. Особливості впровадження теорії сталого розвитку в міських та сільських громадах.
2. Інформаційний супровід сталого розвитку територіальних громад.
3. Управління розвитком територіальної громади в контексті мережевого підходу.
4. Гарантії захисту прав територіальної громади.
5. Інноваційна складова сталого розвитку територіальної громади.
6. Державне управління ресурсним розвитком територіальної громади: проблеми, напрями, пріоритети.
7. Комунальна власність як майнова основа розбудови територіальної громади.
8. Особливості управління майном комунальної власності територіальної громади.
9. Державна політика забезпечення розвитку інвестиційної діяльності на рівні територіальної громади.
10. Соціальна ефективність як критерій розвитку територіальної громади.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке сталий розвиток?
2. Проаналізуйте сучасний стан сталого розвитку територіальних громад в Україні.
3. Охарактеризуйте ресурсне забезпечення сталого розвитку територіальних громад в Україні.
4. Висвітліть характерні особливості управління сталим розвитком територіальних

громад.

5. Розкрийте основні напрямки розширення інформаційної складової сталого розвитку територіальної громади.

6. Що таке принципи сталого розвитку?

7. Назвіть основні принципи сталого розвитку територіальної громади.

8. Розкрийте основні напрямки державного управління ресурсним розвитком територіальної громади.

9. Висвітліть характерні особливості управління сталим розвитком територіальної громади з боку органів місцевого самоврядування.

10. З чого складається законність в організації діяльності органів місцевого самоврядування?

Теми рефератів:

1. Сталий розвиток територіальної громади.

2. Ресурсне забезпечення розвитку територіальної громади.

3. Основні напрямки сталого розвитку територіальної громади.

4. Інформаційна складова сталого розвитку територіальної громади.

5. Комунальна власність як майнова основа розбудови територіальних громад.

6. Основні види повноважень територіальних громад.

Тестові завдання:

I. До основних напрямів сталого розвитку територіальної громади належать:

а) упровадження сталого управління;

б) зміна моделі споживання;

в) розробка політики та стратегії сталого розвитку;

г) розвиток інфраструктури надання соціальних послуг;

г) правильні відповіді “а” і “б”;

д) правильні відповіді “в” і “г”;

е) усі відповіді правильні;

є) правильних відповідей немає.

II. До основних напрямів розширення інформаційної складової територіальної

громади належать:

- а) активізація громади та формування її позитивного іміджу і певного інформаційного фону для місцевих органів виконавчої влади;
- б) виховання у громадян почуття соціального оптимізму та партнерського ставлення до влади;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.
- г) правильні відповіді “а” і “б”;

III. Інформаційна інфраструктура територіальної громади має складатися з:

- а) системи виробництва інформаційних продуктів;
- б) системи доставки інформації до споживача;
- в) системи виробництва засобів виготовлення інформаційних продуктів та їх доставки;
- г) системи розробки інформаційних технологій;
- г) системи накопичення та збереження інформаційних продуктів;
- д) системи підготовки управлінських кадрів;
- е) усі відповіді правильні;
- е) Ваш варіант правильних відповідей.

IV. Законність в організації діяльності органів місцевого самоврядування складається з:

- а) організаційно-правових методів, тобто особливих видів діяльності, практичних прийомів, операцій;
- б) організаційно-структурних формувань (органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських об'єднань);
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

V. До основних способів забезпечення законності належать:

- а) контроль;
- б) нагляді;
- в) контрольно-наглядова діяльність;

- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

VI. До основних видів повноважень територіальних громад органів місцевого самоврядування належать:

- а) власні повноваження;
- б) законні повноваження;
- в) делеговані повноваження;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

Література [1; 5; 12-16; 28-30]

Тема 9. Шляхи удосконалення державного управління розвитком територіальної громади

1. Інституалізація соціально-економічного розвитку територіальної громади.
2. Удосконалення ресурсного забезпечення розвитку територіальної громади.
3. Інноваційне середовище в управлінні соціально-економічним та гуманітарним розвитком територіальної громади.
4. Оцінка ефективності інноваційних технологій управління розвитком територіальної громади.
5. Проблеми вдосконалення нормативно-правової бази управління розвитком територіальної громади.
6. Основні напрямки удосконалення державного управління розвитком територіальної громади.
7. Структура ресурсів стратегічного соціально-економічного та гуманітарного

розвитку територіальних громад.

8. Стратегічне планування розвитку територіальної громади. Моніторинг та оцінювання в стратегічному плануванні.

9. Пріоритетні напрями вдосконалення управління розвитком людського потенціалу територіальної громади на етапах реформування місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає інституалізація управління соціально-економічним розвитком територіальної громади?

2. Вкажіть шляхи вдосконалення нормативно-правової бази управління розвитком територіальної громади.

3. Які Ви бачите інноваційні основи для підготовки кадрового потенціалу в територіальних громадах?

4. Що таке інноваційне середовище?

5. Чи впроваджують працівники органів місцевого самоврядування мікропроекти з інноваційного розвитку послуг в територіальних громадах?

6. Вкажіть структуру ресурсів інноваційного розвитку територіальної громади.

7. У чому полягає вдосконалення ресурсного забезпечення управління розвитком територіальної громади?

8. Які фактори впливають на застосування інноваційної технології в управлінні розвитком територіальної громади?

9. У чому полягає оцінка ефективності інноваційних технологій управління розвитком територіальної громади?

10. Охарактеризуйте результати застосування інноваційних технологій управління розвитком територіальної громади.

11. Вкажіть основні шляхи вдосконалення матеріального та фінансового забезпечення управління розвитком територіальної громади.

12. Яким чином визначається сприйняття управлінських нововведень в органах місцевого самоврядування?

13. Назвіть основні напрямки удосконалення державного управління розвитком територіальної громади.

Теми рефератів:

1. Шляхи удосконалення державного управління розвитком територіальної громади.
2. Структура ресурсів стратегічного соціально-економічного розвитку територіальних громад.
3. Структура ресурсів стратегічного гуманітарного розвитку територіальних громад.
4. Чи є фінансові ресурси органів місцевого самоврядування інструментом забезпечення соціальних послуг?
5. Матеріальні та фінансові ресурси сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад.
6. Інноваційні основи для підготовки кадрового потенціалу територіальної громади.
7. Вдосконалення матеріального та фінансового забезпечення управління розвитком територіальної громади.
8. Особливості впровадження управлінських нововведень в територіальних громадах.

Тестові завдання:

I. Працівники органів місцевого самоврядування, які впроваджують проекти з інноваційних послуг, використовують:

- а) інноваційні методики надання послуг;
- б) нові соціальні послуги;
- в) методики організації надання послуг;
- г) методики управління в організації;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “в” і “г”;
- е) усі відповіді правильні;

є) правильних відповідей немає.

II. Структура ресурсів стратегічного соціального розвитку територіальних громад включає:

- а) організаційний ресурс;
- б) кадрову політику та адміністративний ресурс;
- в) фінансові та природні ресурси;
- г) нематеріальні активи;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильні відповіді “в” і “г”;
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

III. Знайдіть неправильну відповідь. Фінансові ресурси територіальних громад органів місцевого самоврядування включають:

- а) доходи місцевих бюджетів;
- б) місцеві фінанси;
- в) доходи від податку на додану вартість;
- г) комунальну власність;
- г) місцеві запозичення;
- д) комунальний кредит.

IV. Інноваційні основи для підготовки кадрового потенціалу в територіальних громадах включають:

- а) запровадження інноваційної (випереджаючої) освітньої технології;
- б) оцінку ефективності інноваційної технології;
- в) встановлення параметрів інноваційної розробки;
- г) результати застосування інноваційної технології;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- д) правильні відповіді "в" і "г";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

V. Результати застосування інноваційної технології враховують:

- а) переорієнтацію соціальних цінностей та оцінок;
- б) нові засоби та форми організації життєдіяльності;
- в) реальні зміни соціальних структур та інститутів;
- г) правильні відповіді "а" і "б";
- г) правильні відповіді "б" і "в";
- д) правильні відповіді "а" і "в";
- е) усі відповіді правильні;
- є) правильних відповідей немає.

VI. Оцінка ефективності інноваційної технології управління розвитком територіальної громади включає:

- а) технологічний моніторинг;
- б) освітній моніторинг;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

VII. Фактори, що впливають на застосування інноваційної технології управління розвитком територіальної громади, включають:

- а) системне використання;
- б) наукову обґрунтованість;
- в) ресурсні витрати;
- г) професійну компетентність фахівців;
- г) соціально-економічну, політичну та духовну ситуацію;
- д) сприйняття нововведень;
- е) правильні відповіді "а" - "в";
- є) правильні відповіді "г" - "д";
- ж) усі відповіді правильні;
- з) правильних відповідей немає.

VIII. Сприйняття управлінських нововведень в організації визначаються:

- а) властивостями самого нововведення;

- б) особливостями функціонування структурних компонентів соціального механізму впровадження управлінських інновацій;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

Література [1; 2; 7; 9; 13-16; 23; 27; 28; 29]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Батанов О. В.* Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні: монографія / О. В. Батанов. - К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2001. - 260 с.
2. *Біленчук П. Д.* Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): навч. посіб. / П. Д. Біленчук, В. В. Кравченко, М. В. Підмогильний. – К.: Атіка, 2000. – 304 с.
3. *Гураль П. Ф.* Територіальна громада в Україні. Історико-правове дослідження: монографія / П. Ф. Гураль. - Л.: Львів ДУВС "Край", 2008. - 468 с.
4. *Дорошенко Д. І.* Нарис історії України / Д. І. Дорошенко. - Л.: Світ, 1991. - 576 с.
5. *Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" // Відомості Верховної Ради.* - 1997. - ст.170.
6. *Кравченко В. В.* Муніципальне право України: навч. посіб. / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик. – К.: Атіка, 2003. – 672 с.
7. *Куйбіда В. С.* Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні / В. С. Куйбіда. - Л.: Літопис, 2001. - 375 с.
8. *Куйбіда В. С.* Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування / В. С. Куйбіда. - К.: МАУП, 2003. - 568 с.
9. *Куйбіда В. С.* Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування в Україні / В. С. Куйбіда. - К.: МАУП, 2004. - 431 с.
10. *Історія держави і права України. У 2-ох частинах.* [За за. ред. акад. Академії правових наук України А. Й. Рогожина]. - К.: Ін Юре, 1996. - Ч.1. - 368 с.; Ч.2. - 370

с.

11. *Історія України: Нове бачення*. - К., 1996. - Т.2. - 496 с.
12. *Любченко П. М.* Муніципальне право України: навч. посіб. / П. М. Любченко; НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування Нац. акад. прав. наук України. - Х.: ФІНН, 2012. - 495 с.
13. *Методичний* посібник для розробників проектів інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад. - К.: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2016. - 55 с.
14. *Планування* розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 256 с.
15. *Приходько Р. В.* Управління соціальним розвитком територіальної громади: досвід та шляхи модернізації: монографія / Приходько Роман Вікторович. - К. : Алерта, 2011. - 248 с.
16. *Територіальна* громада: управління розвитком: монографія / [Куц. Ю. О. та ін.; за заг. ред. Ю. О. Куца]; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. - Х. : Константа, 2013. - 540 с.

Додаткова

17. *Баймуратов М.* Конституционно-проектная регламентация местного самоуправления территориальных коллективов / М. Баймуратов // Юридический вестник. - 1996. - №1. - С.95-100.
18. *Берлінський М.* Історія міста Києва / М. Берлінський. - К., 1991. - 314 с.
19. *Голобуцький В.* Запорозьке козацтво / В. Голобуцький. - К.: Вища школа, 1994. - 539 с.
20. *Горбачов О.* Теоретические основы самоуправления / О. Горбачов // Територіальна громада як основа місцевого самоврядування. Матеріали Міжнародного науково-практичного семінару. м. Донецьк 15-18 жовтня 1998 р. -

Донецьк, 1999. - С.82-85.

21. *Гудков О.* Роль органов местного самоуправления как выразителей воли территориальных громад в обеспечении прав граждан / О. Гудков // Територіальна громада як основа місцевого самоврядування. Матеріали Міжнародного науково-практичного семінару. м. Донецьк 15-18 жовтня 1998 р. - Донецьк, 1999. - С.86-92.
22. *Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: монографія.* [За ред. О. Ю. Оболенського]. - Хмельницький, 1999. - 412 с.
23. *История политических и правовых учений. Учебник.* [Под общ. ред.] В. С. Нерсисянца. - М., 1998. - 568 с.
24. *Копиленко М.* Місцеве самоврядування: місцева влада і місцева державна адміністрація Української гетьманської держави / М. Копиленко, О. Копиленко // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні, 1992. - Вип.3. - С.25-35.
25. *Лацимба М.* Як територіальна громада може впливати на вирішення питань місцевого значення / М. Лацимба, В. Бондаренко. - К., 2007. - 108 с.
26. *Місцеве самоврядування в столиці України.* - [За ред. О. М. Невелєва]. – К., 2000. – 280 с.
27. *Основи етнодержавознавства: підручник.* За редакцією Ю.І. Римаренка. - К., 1997. - 265 с.
28. *Територіальна громада як суб'єкт муніципально-господарських відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Глинська Оксана Валеріївна; Маріуп. держ. ун-т. - Маріуполь, 2013. - 16 с.*
29. *Управління розвитком людського потенціалу територіальної громади в інноваційно-знаннєвому суспільстві / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Упр. орг. фундамент. та приклад. дослідж., Харків. регіон. ін-т держ. упр. ; [уклад.: Ю. О. Куц, В. В. Мамонова, С. В. Газарян]. - Київ : НАДУ, 2012. - 42 с.*
30. *Утвенко В. В.* Теорія та історія місцевого самоврядування: Навч. посібник / В. В. Утвенко. - К.: ДП "Вид. дім "Персонал", 2015. - 234 с.